

Боловсрол судлал

ЦАХИМ СУРГАЛТЫГ ИХ, ДЭЭД СУРГУУЛИЙН
СУРГАЛТЫН ХЭЛБЭР, АРГА ЗҮЙД НИЙЦҮҮЛЭХ НЬELECTRONIC LEARNING IN UNIVERSITIES AND UNIVERSITIES,
COMPLIANCE WITH METHODOLOGY**Ч.Чулуунхүү***Дотоод хэргийн их сургуулийн**Хилийн албаны сургуулийн**Хилийн албаны тэнхимийн дэд профессор, дэд хурандаа,*

Товч утга: Мэдээллийн технологийн эрчимтэй хөгжлийн эрин үед нийгмийн аль ч салбарт түүний хэрэглээг нэвтрүүлэх нь чухал болж байна. Ялангуяа сургалтын байгууллагуудад мэдээллийн технологийн дэвшлийн үр дүнг ашиглах нь нэн түрүүнд тавигдаж байгаа шаардлага болоод байна.

Энэхүү судалгааны ажлаар дээд боловсролын сургалтын байгууллагад мэдээллийн технологи ашиглахад анхаарах зүйлсийг илрүүлэх, сургалтын онцлогт тохируулахад анхаарал хандуулсан болно.

Түлхүүр үгс: Э-сургалт, зайн сургалт, дээд боловсрол, мэдээллийн технологи.

Abstract: In the era of rapid development of information technology, it is becoming important to introduce its use in any sphere of society. Especially in educational institutions, the use of the results of the advancement of information technology has become a priority.

In this research work, attention is paid to identifying the points to be considered in the use of information technology in higher education educational institutions and adjusting them to the characteristics of training.

Keywords: E-learning, distance learning, higher education, information technology.

Монгол улс зах зээлийн эдийн засагт шилжсэнээр сургалтын технологийн хөгжил уламжлалт хэлбэрээсээ шинэлэг хэлбэрт шилжих олон оролдлого хийсэн билээ. Тухайлбал, “багш төвтэй сургалт”- аас “шавь төвтэй сургалт”, “мэдлэг

төвтэй сургалт” гэх мэт олон арга зүй, технологи турших, хэрэгжүүлэх ажлыг өрнүүлж ирсэн. Үүнээс гадна шинэ эринд мэдээллийн технологид тулгуурласан э-сургалт /цахим сургалт, онлайн сургалт, зайн сургалт, и-сургалт, е-сургалт гэх мэт/- ын хувилбар гарч ирээд байна. Уламжлалт сургалт маань яагаад “болохгүй” болов? Яагаад заавал сургалтын шинэ технологи хэрэгтэй болов? гэдэг олон асуулт гарч болох юм.

Цахим сургалтын онолоос

“Надад хэлбэл би мартана. Надад харуулбал би тогтооно, Надаар хийлгэвэл би ойлгоно ”Күнзийн сургаалиас.

Өнөө үед Мэдээлэл Холбооны Технологийг (МХТ) багшлах үйл ажиллагаандаа хэрэглэх, хичээлийн агуулгад интеграцчлах асуудал багш бүрийн өмнө тавигдаж байна.

Цахим сургалтыг хэрэгжүүлэхэд МХТ-ийг сургалтад ашиглах зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд МХТ-ийг ашиглах сургалтын дидактик боловсруулах нь чухал юм.

Өнөөдөр Монгол Улсад дээд боловсрол эзэмшихээр суралцаж байгаа хүмүүсийн хувийн жин харьцангуй өндөр байгаа хэдий ч олон улсын хэмжээнд нийтлэг ажиглагдаж буй хамралтын түвшин, түүнд гарч буй өсөлттэй үндсэндээ адил шинж төрхтэй байна. Ялангуяа иргэдийн боловсрол эзэмших хүсэл сонирхол өндөр, эдийн засагт мэдлэгт суурилсан технологи нэвтэрч, хүмүүсийн өдөр тутмын хэрэглээ нэр төрөл, тоо чанар арвижин баяжиж, нийгмийн анги давхаргын хооронд шилжилт, дэвшил хийхэд боловсрол шийдвэрлэх хүчин зүйл болж байгаа нөхцөлд одоо ажиллаж буй сургууль, сурч буй суралцагчийн тоог цөөлөх нь туйлын зорилго хараахан бус юм. Үүний зэрэгцээ захиргааны аргаар хамралтыг хязгаарлах шийдвэр гаргавал үүсгэн байгуулагчдын эсэргүүцэл нэмэгдэх, сурах хүсэл эрмэлзэлтэй хүмүүсийн урсгал хилийн чанад руу зардал өндөртэй, чанар муутай сургууль руу чиглэж, тэдэнд нэмэлт зардал, эрсдэл үүсэх магадлалтай. Иймд сургууль, суралцагчийн тоог цөөрүүлэх тоон үзүүлэлтээр зорилго дэвшүүлэх нь зохимжгүй гэж үзнэ...” гэжээ.

Өнөөдрийн нийгмийн захиалга бол бүхнийг мэддэг хүн биш, чаддаг хүн л хэрэгтэй. Ийм хүн бий болгоход багш хүн төв нь байх учиртай.

Сургалтын олон арга, хэлбэр, технологи байна. Эдгээрийг тус бүрт нь авч үзье.

Технологи гэж юу вэ? Үүнийг эрдэмтэн Д.Ванчигсүрэн “Технологи гэдэг нь сургах урлаг судлал буюу сургах, сурах арга ажилбар, эрэмбэ тогтолцоог тэмдэглэсэн ухагдахуун юм” хэмээн тодорхойлжээ. Харин ОХУ-ын эрдэмтэн Н.Ф. Талызина “Технологи бол нэг талаас ур чадварын шинжлэх ухаан, нөгөө талаас аливаа бүтээгдэхүүнийг янз бүрийн аргаар боловсруулах дамжлага гэж ойлгож

болно” гэсэн бол В.П. Беспалько “Аливаа үйл ажиллагаа нь технологи эсвэл урлаг байх ёстой. Урлаг нь хүний зөн билэг, уран сэтгэмж юм, харин технологи нь шинжлэх ухаанд үндэслэдэг” гэжээ.

Сургалтын технологи гэсэн ойлголт анх шинжлэх ухаан, техник, технологийн ололтыг сургалтад нэвтрүүлэхтэй уялдаж 1950-иад онд АНУ-ын сургалтын онол, практикт гарч ирсэн бөгөөд онолын үндэс нь бихеровизм юм. Үүнийг үндэслэгчид нь Б. Скиннер, С. Пресс, Э. Торндайка нар юм.

ОХУ-ын хувьд Н.Ф. Талызина, М.В. Беспалько, В.Я. Полиповский, П.У. Крейтсберг, З.И. Кальмыкова, Е.Н. Кабанова-Меллер, П.Я. Гальперин, В.М. Полонский нарын эрдэмтэн судлаачид сургалтын технологийн онол, арга зүйн асуудлуудыг судалжээ. Дээрх эрдэмтэн судлаачид сургалтын онол, багшлах ур чадвар, техник зэрэг чиглэлүүдийг арга судлал, онол, заах аргын төвшинд судалсан байна.

Манай орны хувьд сургалтын технологийн шинэчилэлийн онол, арга зүйн асуудлаар 1990-ээд оноос хүчтэй яригдах эхэлсэн байна.

- Сурагч төвтэй сургалтын технологи Сурагч төвтэй сургалт гэсэн ойлголтыг анх Францын нэрт соён гэгээрүүлэгч Жан Жак Руссо 1762 онд хэвлүүлсэн “Эмиль буюу хүмүүжлийн тухай” зохиолдоо хэрэглэсэн бол Ш.Ичинхорлоо, Г.Долингор нар сургалтын энэ хэлбэрийг “Сурагч төвтэй сургалт бол хүүхдийн авъяас, чадавхи, хэрэгцээ, сонирхол, эрх, эрх чөлөө зэргийг эрхэмлэсэн, түүнд чөлөөтэй хөгжих боломжийг олгосон, тэр хэрэгтэй мэдлэг туршлагыг өөрөө амьдрал орчноос олж авдаг сургалтын нэг чиглэл юм” гэж тодорхойлсон байдаг.

Тэгвэл сурагч төвтэй сургалтын технологи гэж юу вэ? Сургалтын онолын үүднээс авч үзвэл, сургалтын технологи нь зорилго, үйл явц, үр дүн гэсэн бүтэцтэй байх бөгөөд түүнийг сургалтын зорилгыг хамгийн бага хугацаанд өндөр үр дүнтэй хэрэгжүүлэх арга зүй гэж товчоор ойлгож болно.

Европын орнуудад сургалтад дэвшигдсэн зорилт, түүнийг хэрэгжүүлэхэд баримтлах зүй тогтол, зарчим, зохион байгуулах хэлбэр, арга, хэрэглэлийг хэрэглэх дэс дарааллыг сургалтын технологи гэж томъёолдог ерөнхий хандлага байна

2. Цахим сургалтын өнөөгийн байдал

Цахим сургалт нь олон улсад, олон янзаар хэрэгжиж байгаа боловч цаад суурь нь нэг л технологи дээр суурилж байна. Тэр нь мэдээллийн технологи буюу Цахим засаглал, Мэдээллийн технологи хэрэгсэл, тэдгээрийг холбох сүлжээний технологиуд юм.

Цахим сургалт нь өөрийн гэсэн давуу болон сул талуудтай.

Давуу талууд:

1. Багш сурагчдын хувийн харьцааны ойлголт байхгүй
2. Суралцагч цагт баригдахгүй мэдлэг олж авах боломж
3. Байршлаас үл хамааран суралцах
4. Сургалтын агуулга хязгааргүй
5. Сургалтын материалуудын шинэчлэл, хүргэлт шуурхай
6. Мэдээллийн технологийн хэрэгслүүд ашиглах боломж
7. Үнэлгээний харьцангуй байдал үгүй болох

Сул талууд:

1. Бодит харилцааны дутмаг байдал
2. Асуух, тодруулах боломж байхгүй /сүүлийн үед форум хэлбэрээр шийдэж байгаа/
3. Мэдээллийн технологийн дэд бүтэц шаардлагатай
4. Суралцагчдын хоорондын холбоо сул
5. Үнэлгээний арга хэрэгсэл явцуу гэх мэтчилэн сул талууд байна.

Дүгнэлт

Дээрх онолын болон практик судалгаанаас нэгтгэн дүгнэж их, дээд сургуулиудын сургалтын технологид оруулах өөрчлөлтийг дараах байдлаар хийх санал оруулж байна.

Дээд боловсролын байгууллагын сургалтад дараах байдал зонхилж байна.

Дадлага	Бие даалт	Лаборатори	Семинар	Лекц	
Шавь төвтэй	Шавь төвтэй	Шавь төвтэй	Сурагч төвтэй	Мэдлэг төвтэй	Хэрэглэх технологи
Удирдамжийн дагуу	Удирдамжийн дагуу	Бүтээлч байдлыг дэмжих	Бүтээлч байдлыг дэмжих	Уламжлал хэлбэрээр голлосон	Арга зүй
Удирдамжийн дагуу	Удирдамжийн дагуу	Лекцийн агуулгыг бататгах хэмжээнд	Лекцийн агуулгыг бататгах хэмжээнд	Гол ойлголтууд	Агуулга
Удирдамжийн дагуу	Удирдамжийн дагуу	Тусгай зориулалтын төхөөрөмжүүд, цахим хэрэгсэл	Проектор, слайд, самбар, үзэг, шохой, заагуур	Проектор, слайд, самбар, үзэг, шохой, заагуур	Хэрэглэгдэхүүн
Дагалдуулан үзүүлэх, дэмжин туслах	Даалгавар өгч чиглүүлэх, шалгах	Дагалдуулан үзүүлэх	Дэмжих, туслах	Голлох	Багшийн оролцоо
Туслан гүйцэтгэх	Бие даан гүйцэтгэх зөвлөгөө авах	Голлох	Голлох	Сонсох, ойлгох, асуух	Сонсогчийн оролцоо

- Ойрын зорилт: Уламжлалт хэлбэрт сургалтын технологийг цахим хэлбэрийн сургалтын зарим хэрэглэгдэхүүнийг ашиглан сайжруулалт хийх.

- Алсын зорилт: Цахим сургалтыг жинхэнэ утгаар нь хэрэгжүүлэх.

Санал

Олон улсын болон монголын ихдээд сургуулиудын сургалтад мэдээллийн технологи ашиглаж байгаа байдал нь олон хэлбэртэй байна. Дээрх судалгааны материалуудаас дүгнэхэд манай сургууль мэдээллийн технологийн дэд бүтэц, хэрэглэдэг программ хангамж нь виртуаль лаборатори явуулах боломжоор хараахан хангагдаагүй гэж дүгнэж болох юм.

Сургалтын цахим хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх нь ихээхэн цаг, хөдөлмөр шаардсан ажил юм. Өөрөөр хэлбэл цахим хичээл бэлтгэх ажлын 80% нь тухайн мэргэжлийн багшид ноогддог гэсэн судалгаа байдаг. Иймд цахим хичээл болон хэрэглэгдэхүүн бэлтгэхийн тулд ямар арга хэмжээнд авбал зохих дүгнэлтийг доорх байдлаар хийж байна.

Цахим хичээл боловсруулахад:

1. Хичээлийнхээ материалд шинжилгээ хийж, цахим хичээлийн төлөвлөгөө боловсруулах

2. Төлөвлөгөөнийхөө дагуу, материалаа боловсруулах

3. Боловсруулсан хичээлээ туршин, цаашид сайжруулах

2015 онд Хилийн сургуулийн 1, 3 дугаар дамжаануудын сонсогчдын оролцоотойгоор Хилийн заставын тухай ойлголт, улсын хил хамгаалалтыг зохион байгуулах, улсын хил хамгаалалтыг удирдах зэрэг 3 сэдвийн хүрээнд Төв аймгийн Баянчандмань дах сумын Сургалт хамгаалалтын заставт сургалт арга зүйн кино хийсэн билээ. Энэхүү киног хийснийхээ дараагаар танхимын сургалтад өдрийн болон эчнээ дамжаануудад туршилт хийж, дээр дурдсан сэдвээр хичээлийг зохион байгуулан явуулахад хичээлийн ойлгоц маш сайн байсныг онцлон тэмдэглэж хэлье.

Иймд багш бид сургалт арга зүйн киног хичээлийн сэдэв бүрээр хийж, хичээлдээ ашиглаж байвал сургалтын үр дүн дээшлэх нь дамжиггүй юм.

Багш нарын МХТ-ийг ашиглах чадварыг дээшлүүлэхийн тулд:

1. Цахим сургалт явуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх

2. Гадны болон дотоодын сургалтад хамруулан суралцуулах

3. Цахим сургалт явуулах орчныг нь бүрдүүлэх

4. МХТ-ийг сургалтдаа ашиглаж байгаа багшийг дэмжин ажиллах, урамшуулах г.м

Багш ямар аргаар е-Хичээл бэлтгэж болох

бэ ?

1. Та өөрийн хамгийн сайн ашигладаг хэрэглээний программыг ашиглах

2. Та шинээр нэмэлт хэрэглээний программ сурах

3. Та зориулалтын е-Хичээл бэлтгэдэг программ хангамж ашиглах

4. Та мэргэшсэн хүнээр хийлгэх

5. “Multimedia studio”-ийн тусламжтай E-хичээл хийх

Ашигласан эх сурвалжийн жагсаалт:

1. Д. Цэдэвсүрэн. МХХТ-ийг нэвтрүүлж буй өнөөгийн байдал, цаашдийн чиг хандлага. УБ. 2010
2. Ц.Баасандорж. Сургалтын арга: Эрэл, олз УБ 2014 он
3. Ш.Ичинхорлоо. Шавь төвтэй хичээл УБ 2003 он
4. Д.Оюунгэрэл. Сургалт удирдлагын системийг цахим хэрэгслүүдтэй холбож ажиллах хэрэглээний судалгаа. ЭШ өгүүлэл. 2012
5. Л.Чойжоованчиг нар. Багш нарын мэдээлэл харилцааны технологийн боловсролд. Багш нарт зориулсан гарын авлага. БСШУЯ. УБ. 2008
6. Ч.Лодойравсал Бүтээлч монгол хүнийг хэрхэн төлөвшүүлэх вэ УБ 2019
7. “Цахим сургалтын арга зүй, технологи, үнэлгээ цаашдын чиг хандлага” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл УБ 2021

---o0o---